

плавають, а важкі тонуть), досліджують зміну форми води залежно від форми посуду, вимірюють температуру води (теплої, холодної та кімнатної температури) і спостерігають за її випаровуванням, а також розглядають об'єкти під мікроскопом чи лупою (наприклад, склад ґрунту, будову листка і квітки).

Вивчення наукових джерел підтверджує, що впровадження дослідницько-експериментальної методики під час занять на екологічній стежині сприяє підвищенню рівня засвоєння нової інформації, розвитку когнітивних процесів та інтелектуальної активності старших дошкільників, а також стимулює їх до активної участі у навчально-виховному процесі. Дослідницько-експериментальний підхід є основним методом знайомства старших дошкільників із природними явищами, красою тваринного та рослинного світу, а також особливостями вивчених об'єктів. Природа, у свою чергу, відіграє значну роль у формуванні особистості та усвідомленні дитиною сенсу життя.

Список використаних джерел

1. Бабюк Т. Й. Організація дослідницько-експериментальної діяльності дітей у природі. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2011. 64 с.
2. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. В. Дошкільнятам про світ природи: метод. посіб. для вихователів дітей дошк. віку. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 115 с.
3. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник. Київ: Слово, 2008. 408 с.
4. Горопаха Н. М. Методика ознайомлення дітей з природою: хрестоматія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
5. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. Київ: Центр учбової літератури, 2001. 656 с.
6. Ошуркевич Н. Сучасні педагогічні технології формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. *Педагогічний процес: теорія і практика. Серія "Педагогіка"*. 2018. № 1-2. С. 60-61.
7. Павлюк С. Ю., Русан Л. С., Колосінська Г. І. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 168 с.
8. Панченко, О. О. Форми організації дослідницько-експериментальної роботи з дітьми старшого дошкільного віку. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. 2017. №.15.
9. Поніманська Т. 1. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав. 2006. 455 с.
10. Швайка Л. А. Експериментальна діяльність у ДНЗ. Харків: Основа. 2009. 192 с.

ОСЕРЕДОК ПРИРОДИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Іванна Клебан, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І.А. Стахова, докторка філософії (PhD), доцентка кафедри початкової освіти

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Дар'я Мельник, учителька початкових класів

КЗ «Вінницький ліцей №8» ВМР (Україна)

THE NATURE CENTER AS A MEANS OF FORMING THE ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF YOUNGER SCHOOL STUDENTS

Ivanna Kleban, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Dariia Melnyk, primary school teacher

«Vinnitsia Lyceum №8» Vinnitsia City Council (Ukraine)

Анотація. У статті висвітлено поняття «екологічна компетентність», вказано на особливості формування екологічної компетентності молодших школярів. Презентовано осередок природи як ефективний засіб формування екологічної компетентності, розкрито обладнання осередка природи.

Ключові слова: екологічна компетентність, природнича освітня галузь, осередок природи.

Abstract. The article highlights the concept of «ecological competence», points out the peculiarities of the formation of ecological competence of younger schoolchildren. The center of nature is presented as an effective means of forming ecological competence, the equipment of the center of nature is disclosed.

Key words: ecological competence, nature education branch, center of nature.

Екологічна компетентність є однією із ключових компетентностей Нової української школи, її формування необхідно розпочинати ще з молодшого шкільного віку, адже він є сенситивним періодом у процесі становлення особистості. Зважаючи на серйозні та масштабні забруднення навколишнього середовища, глибоку екологічну кризу пов'язану з війною в Україні питання формування екологічної компетентності підростаючого покоління сильно загострилося. Працюючи з молодшими школярами, необхідно формувати в них комплексні наукові знання про природне довкілля, взаємозв'язки в ньому, світоглядні природоохоронні точки зору. Важливим інструментом у процесі формування екологічної компетентності учнів є осередок природи як частина класної кімнати молодших школярів, що допоможе сформувати необхідні природничі уявлення та поняття.

Питання формування екологічної компетентності учнів висвітлено у Державному стандарті початкової освіти, типових освітніх програмах для учнів початкової школи, законі України «Про освіту» тощо. У нормативних документах екологічна компетентність розглядається як сукупність знань про природне довкілля, комплекс практичних умінь та навичок поводження у природному середовищі, пізнання навколишньої природи, гуманне та природоохоронне ставлення до всього живого, розуміння природи як цінності. У європейському курсі GreenDeal наголошується на необхідності бережного ставлення до природних ресурсів: повітря, води, корисних копалин, енергії тощо, що свідчить про важливість виховання гуманної, екологічно компетентної особистості. Питаннями формування екологічної компетентності молодших школярів займалися Т. Байбара, Т. Васютіна, О. Грошовенко, Н. Казанішена, І. Карук, Л. Присяжнюк, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, О. Пруцакова, З. Плохій та ін.

У своїх дослідженнях Н. Казанішена стверджує, що «екологічна компетентність учнів проявляється у комплексі знань з еколого-природничих дисциплін, сформованості практичних умінь та навичок бережливого поводження з об'єктами природи, у еколого-доцільній поведінці, здатності приймати об'єктивні рішення на захист природного довкілля тощо» [3, с. 15]. У наукових доробках Н. Пустовіт трактує питання формування екологічної компетентності як «здатності орієнтуватися у проблемах навколишнього середовища, розуміти їх та намагатися ліквідувати» [5, с. 300]. За словами Т. Васютіної, екологічна компетентність «передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства» [2, с. 24]. Зважаючи на дослідження вчених, ми вважаємо, що екологічна компетентність учнів загальноосвітніх навчальних закладів ґрунтується на їхніх глибоких наукових знаннях про природне довкілля, уміннях і навичках орієнтуватися в навколишньому середовищі, встановлюючи відповідні взаємозв'язки між природними об'єктами, на природничих цінностях, повазі та шані до довкілля.

Для формування екологічної компетентності доречно облаштувати осередок природи, у ньому доречно розмістити:

- рослини (аспарагус, гіпеаструм, сенполія, хлорофітум, папороть, герань, бальзамін, цикламен, бегонія, гібіскус);
- тварини: черепаха, ящірка, папуга, канарка, хом'як, шиншила, акваріум з рибками тощо;
- обладнання для куточка живої природи (лійки, палички, граблі, пульверизатор, пінцети, мінеральні добрива тощо);
- плакати про будову рослин та різних видів тварин;
- картки з цікавою пізнавальною інформацією, енциклопедії про космос, тварин та рослин, художня література, дитячі журнали та газети природничої тематики тощо;
- обладнання для вивчення природи: глобус, макети природного середовища, муляжі овочів та фруктів, колекції насінин, гербарії;
- фото природи, зроблені дітьми під час екскурсій та прогулянок;
- карти, контурні карти світу, України, своєї області;
- календар погоди, де учні зможуть фіксувати різні погодні зміни, а також просте обладнання для визначення погодних змін;
- репродукції картин природничої тематики тощо.

Облаштуваючи осередок природи разом з учнями, можна створити город на підвіконні, де вирощувати зелень та деякі овочі, проводити практичні роботи, досліди тощо. Популярними сьогодні є облаштування квітників на підвіконні, які можна інтерпретувати у вигляді сюжету відомої казки або пригодницької історії. Також, працюючи з дітьми, можна облаштувати «ландшафт пустелі», висаджуючи в горщиках різні сукуленти.

Працюючи в осередку природи, молодші школярі долучаються до виконання різних доручень, чергувань та колективної праці. Осередок природи сприяє не просто накопиченню теоретичного багажу знань, але й формуванню умінь і навичок їхньої продуктивної реалізації.

У ході проведення дослідження ми опитали педагогів комунального закладу «Вінницький ліцей №12» щодо облаштування осередку природи. Анастасія О. (*пед. стаж – 10 років*) стверджує, що робота в такому осередку є дуже пізнавальною, дозволяє розвивати практичні уміння та навички спілкування з природою, дослідницькі навички, творчі здібності. Тетяна М. (*пед. стаж – 30 років*) наполягає на тому, що осередок природи є пізнавальною скарбницею учнів, у цьому осередку діти можуть виконувати практичні завдання.



Рис.1. Практична робота учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Досвід педагогів комунального закладу вказує на те, що організація діяльності учнів в осередку природи потребує систематичного привернення уваги школярів до об'єктів природи. Педагоги пропонують погладити щільні гладенькі листочки рослин, понюхати, помилуватися квітками герані, згадати, як називається ця квітуча рослина тощо. Наприкінці

зими учні разом з учителем саджають цибулю, таким чином, щоб кожна дитина взяла участь у цій діяльності, а потім доглядала за своєю цибулинкою.

Таким чином, можемо стверджувати, що екологічна компетентність молодших школярів – це складне інтегроване утворення, що базується на комплексі знань, практичних умінь та навичок поведіння у природному довкіллі, творчому переосмисленні природничих процесів, загальних ціннісних екологічних орієнтаціях. Осередок природи є ґрунтовою базою для формування екологічної компетентності, він стає базовим помічником педагогові, дозволяє цікаво та динамічно проводити уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Список використаних джерел

1. Баюрко Н. В. Використання проектних технологій у формуванні готовності майбутніх учителів до розвитку екологічної компетентності учнів. *Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 16-17 жовтня 2015 року). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. 180 с.
2. Васютіна Т.М. Методичні орієнтири організації проектної діяльності учнів з природознавства. *Поч. школа*, 2015. № 11. С. 50-54.
3. Казанішена Н. В. Формування професійної готовності вчителя до екологічного виховання учнів: навч.-метод. посіб. Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2010. 74 с.
4. Карук І. В. Дефінітивний аналіз та сутність поняття «експериментальна діяльність». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : педагогіка і психологія*. 2020. №61. С. 30-35.
5. Пустовіт Н.А. Гармонізація відносин школярів із природою через взаємодію з установами природно-заповідного фонду. *Особистість у просторі виховних інновацій : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України за 2018 рік*. Івано-Франківськ: НАПН, 2018. С. 300-305, 360-364.
6. Стахова І.А. Особливості організації позашкільної екологічної освіти дітей у Європі. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*: журнал. 2023. № 14(28). С. 469-479. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/8248>

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕСТЕТИКО-ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Олена Куркова, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник К.В. Мнищенко, докторка філософії (PhD), старша викладачка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

INNOVATIVE APPROACHES TO FORMING THE FUNDAMENTALS OF AESTHETIC AND ENVIRONMENTAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Olena Kurkova, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

Анотація. В статті розкриті інноваційні підходи до формування основ естетико-екологічного виховання старших дошкільників. Автор статті презентує нестандартні прийоми використання природних матеріалів з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: естетичне виховання, еколого-природнича компетентність, інноваційність, естетико-виховне середовище, художньо-творча діяльність.

Abstract. The article discusses of innovative approaches to the formation of the basics of aesthetic and ecological education of senior preschoolers. The author of the article presents non-standard methods of using natural materials with children of senior preschool age.